

GOSPODINJA IN MATI

LETO 1944

15. MARCA

ŠT. 11

VZGOJA

Verska zavednost

Včasih smo otroci v majhne zelene buče vrezovali začetnice našega imena ali tudi celo ime in smo potem z zanimanjem hodili gledat, kako so se zareze lepo zarasle in so obenem z bučo, ki je rasla, rasle tudi črke.

Tako nekako je tudi z vzgojo. Kar vsadiš majhnemu otroku v srce to marsikdaj ostane ne le v njem ampak z njim tudi rase, se z leti pogloblja in nikoli več ni mogoče popolnoma izbrisati, kar je bilo vsajeno.

Otrok, ki je bil vzgojen zares v pravem verskem duhu, ne bo nikoli popolnoma zašel. Vedno bo ostal v njemu svetel spomin žive vere v mladosti, ki ga bo pozneje, kadar bo zašel, stalno vabil nazaj v pošteno življenje.

A kako vzgojiti v otroku res živo vero?

Ko je še v zibelki, navadi otroka na znamenje križa. Kadar ga devleš spat, ga vedno prekrižaj. Otrok se bo temu tako privadil, da niti zaspati ne bo hotel, dokler ga mati ne bo prekrižala ali dokler se sam ne bo prekrižal. Ko je že večji in teka okrog, ga navadi sklepati roke in ga nauči kakšno kratko molitvico, ki naj jo za teboj izgovarja pred sliko Matere božje. Najlažje mu najprej poveš o božji mami, ki je daleč tam v nebesih in čaka, da bomo vsi prišli k njej in ki vedno misli nanj, tudi takrat, kadar je poreden. Ko mu je pet let, že lahko skrbi za svoj oltarček, kamor naj prinaša evetlice in kjer naj prižiga svojo svečko. Kadar bo poreden, mu naj bo v kazni, da se oltarček ne sme dotakniti in ne prižgati lučke pred njim.

Drug pogoj je ta, nikoli, prav nikoli ga k pobožnosti ne sili z različnimi grožnjami in pretnjami, še manj mu govori o strašnih božjih kaznih, ki mu prete, če ne bo poslušen. S takim ravnanjem se otroško srce zastrupi, prirojena otroška zaupljivost zakrknje in se spremeni v strah in odpor. Otrok vendar ne sme dobiti občutka, da je Bog nekakšen tiranski gospodar, ki venomer stoji za hrbtom človeka, drži v rokah bič in ga za najmanjši prestopok ošvrkne z njim. Poznam take roditelje, ki so tako delali. Dosegli pa so prav nasprotno. Otroci so le neradi hodili v cerkev in se pobož-

nosti otresali, kjer koli so to mogli. O božji strogosti in peklu mu govori šele takrat, ko bo njegov razum dovolj zrel in kadar se bo zares težje pregrešil.

Ljubezen se pridobiva le z ljubeznijo. Če hočeš, da bo tvoj otrok Boga res ljubil, tedaj mu govori le o dobrem Očetu, ki je v nebesih, o njegovi veliki ljubezni do vseh stvari na zemlji. Otrok se veseli lepe evetlice, veseli šumljajočega potočka, na veji pojočega ptička, sega zvečer po zvezdah, ki se mu zdijo kakor zlati nebeški plodovi. Ali niso vse to prelepe prilike, da mu pripovedujemo o Bogu, ki nam vse to daje v veselje, zabavo in korist. Naj otrok ne občuti samo dolžnosti, ki jo ima do Boga, ampak predvsem ljubezen, ki naj mu jo da iz prostovolje, brez strahovanja, brez sile. Tudi ga ne muči z dolgimi molitvami. Naj Bogu daruje tudi svoj smeh, veselo pesem, majhno žrtev. V cerkev jemlji malega otroka, ki še ne hodi v šolo, le takrat, kadar je cerkveno opravilo kratko. Vzem ga s seboj na kratko molitvico k jaslcam in k Božjemu grobu, s čimer mu napraviš posebno veselje.

Otrok se rad plaši. Težko mu je spati samemu v temni sobi ali iti skozi teman peroster, zlasti če smo mu pripovedovali veliko pravljic o hudobnih škratih, čarovnicah in povodnem možu. Ima živahno domišljijo, pa se mu zdi, da ga taka prikazen v temi čaka in odnese. Ob taki priliki mu govorimo o angelu varuhu, ki je povsod z njim in ga varuje, dokler je dober in priden. Lahko mu povemo, da zapisuje angel varuh zvečer vsa njegova dela v dve knjigi. Dobra v zlato, slaba v črno. Kadar mora odpreti črno knjigo, se gotovo joče. Otroci si to živo predstavljajo in pazijo, da ne bo mnogo zapisanega v črni knjigi. Vsako jutro naj zmoli molitvico k angelu varuhu.

Tudi lepa verska slika je včasih dober vzgojni pripomoček, kakor nasprotno nemožna slika lahko že zgodaj pokvari otrokovo domišljijo in čisto srce. Zato obesi otroku nad posteljo kakšno lepo sliko, tako, da jo bo zadel prvi otrokov pogled, ko se bo zbudil. Spomni naj ga vsako jutro, da mora opraviti jutranjo molitev in napraviti dober sklep za ves dan. Lahko je slika Matere božje z Detetom ali slika angela varuha,

ki pelje otroka čez nevaren prepad. Kot otrok sem videla v neki hiši sliko, ki je vse življenje nisem docela pozabila: Skozi temne oblake, ki težko više nad zemljo, se odpira svetel trikot, ves obdan od sončni žarkov. Skozi ta kot gleda božje oko. Od katere koli strani sem ga opazovala, povsod mi je sledilo s svojim skrivnostnim pogledom.

Mati mu lahko reče: »Glej, meni lahko uideš, lahko se zlažeš, moreš mi prikriti tvoj greh, toda temu očesu ne boš na vekomaj ušel.«

Še tretji važen pogoj za versko vzgojo otroka je: Kar koli lepega in dobrega ga naučiš, glej da bodo tudi tvoja dejanja v skladu s temi nauki. Beseda miče, zgled vleče! Odrasli naj bi skupno z otroci nikoli ne sedali k glavnim obedom, zajtrku, južini,

večerji, ne da bi prej molili in se pozneje zahvalili za božje darove. Tako se otrok tudi nauči spoštljivo ravnati z najmanjšim koščkom kruha in bo hvaležen Bogu za vse darove. Prav tako naj v družini nikoli ne pade dvomna, spotaljiva beseda, ne toliko navajeni vzkliki: o ježeš Marija, O moj Bog, in drugi, ki jih izgovarjajo ob najbolj neumestnih trenutkih. Otroci naj občuti sveto spoštovanje do teh imen in jih le v pobožnosti izgovarja.

Ko bo začel hoditi v šolo, naj nikoli ne bo v nedeljo brez sv. maše in čim pogosteje naj skupno s starši prejema sv. zakramente. — Kdor ima dobro voljo, bo iz teh kratkih vrstic povzel smernice za versko vzgojo svojega otroka, da ga bo vzgojil v zavednega katoličana.

PERUTNINA

Kurji hlev

Perutnina rabi dobre kurnice, ker so kokoši zelo občutljive za mraz in mokroto. Zavedajmo se, da je kokoš živo bitje, ki potrebuje dovolj svežega zraka, svetlobe, čistoče, suh in čist prostor za gibanje. Kokošnjak mora biti tako napravljen, da so kokoši tudi pozimi, ko zmrzuje lahko v njem.

Ponekod kure sploh nimajo svoje strehe in prenočujejo kar na prostem po vejah, kar je še vedno bolj zdravo kakor prebivanje v zatohlih hlevih na kakih drogah pod stropom. Najobčutnejše prenočišče naših kur pa je temna nizka luknja nad svinjakom ali listnjakom. V te nizke prostore nimajo dostopa sončni žarki niti človek. O kakem snaženju takega prostora ni niti govora. Da se v takih prostorih zaredijo milijoni uši in najrazličnejši pršci, je razumljivo. Kokoš se ves dan koplje in obira, da se vsaj nekoliko reši golazni, ko pa pride zvečer nazaj v svojo temnico, čakajo tam na njo nove armade krvososov. Kako prijetno, zdravo in koristno je to za živo telo, je v teh časih marsikateri okusil na lastni koži.

Namen kurjega hleva pri kmečki domačiji je edino ta, da nudimo živalim zdravo prenočišče in prostor za senenje. Kurnik naj bo primerno velik, poceni, svetel in ločen od bivališč ostalih živali.

Udoben kurnik za 40 do 50 kur, z tlorišom $3,30 \times 2,40$ m, in višino prednje ter zadnje stene 2,10, ter 1,70 m, se napravi iz: 2 m³ gramoza, en in pol m³ enkrat sejanega peska, četrt m³ mivke, 300 kg cementa, 11 kom. stebričev in leg, $14 \times$ cm močnih in sicer: a) 3 po 1,70 m, b) 2 po 1,80 m, c) 2 po 2 m, d) 2 po 2,20 m, e) 2 po 2,30 m, 4 komade špiravcev za streho

10×14 cm močnih in 2,90 m dolgih 5 lat 3 m dolge, 5×3 cm močne (za pritrditev lepenke) 12,20 tekočih m lat za okvire v oknih, 32 m² desk 20 mm močnih, 12 m² desk 26 mm močnih, 18,50 m strešne lepenke, žebli: 3 kg 60 mm, 3 kg 70 mm, 3 kg 25 mm, 10 komadov 20 cm. 2 okna 90×90 cm in 2 vetrili, 35×90 cm mreže 2,80 m², vrata 60×180 cm, 5 kg karbolineja ali firneža, navadna ali zaklopna gnezda, 3 late 3 m dolge in 3×5 cm močne za grede.

Ker gre predvsem za to, da je čim manj stroškov pri gradnji kurnika, se uporablja tak material, ki je doma. Kjer je les poceni, se lahko gradi leseni kurnik z dvojno steno, drugje se zopet cenejša zida iz opeke, idt. Tu in tam je v kaki zgradbi še neizrabljen prostor na razpologo, ki se da z malimi stroški preurediti. Če je prilika, je dobro, ako se nasloni novo kurnico na južno ali vzhodno steno govejega hleva, ker se s tem prihrani na gradbenih stroških, izrabi nekoliko toploto hleva, zaščiti živali proti severnim vetrovom, ter v zimskem času vlovi čim več toplih in zdravih sončnih žarkov. Seveda mora biti kurnica na suhem mestu. Po potrebi se navozi gramoz ali leš tako visoko, da tudi ob deževju voda ne more do tal.

Temelji so najboljši betonirani. Beton mešamo tako, da pridejo na en del drobnega cementa 3 deli pranelega peska in 4 deli gramoza. Temelj sega kakih 30 cm pod površino in 15 cm nad njo.

Stene, strop, tla in vrata morajo biti popolnoma gladka brez špranj, razpok ali luknjic, ki bi nudile zavetišče mršesu. Plak je najboljši betonirani. V kurnici cementna tla ne škodujejo, kakor v drugih hlevih, ker se kokoši nahajajo v njej samo ponoči in še takrat na gredih.

Notranja oprema kurnice ne sme biti nikjer pričvrščena ob steno ali strop. Vse mora biti samo postavljeno ali vloženo, tako, da se pri čiščenju lahko odnese na prosto.

Kurnica mora biti na višji strani tako visoka, da se lahko človek neovirano kreta in opravlja potrebna dela.

Streha se napravi iz colskih desk, čez katere se približe strešna lepenka in namaže s katranom.

Največje važnosti so okna, ki morajo biti na južni ali vzhodni strani zgradbe. Biti morajo tako velika, da dosežejo sončni žarki zadnji kotiček v prostoru. Poleti pokrivajo okenske odprtine samo žične mreže, v hladnem zimskem času pa se vstavi steklena okna. V prednji steni pri tleh je izhodna linica v velikosti 20×40 cm.

Najvažnejši del notranje opreme so grede na katerih kokoši čez noč počivajo. Pravilna je 5 cm široka gred z zaokroženimi robovi. Dolžina gred se ravna po prostoru v kurniku in številu kokoši (na eno kuro se računa 20 do 25 tekočih cm, torej pride na tekoči meter 4 do 5 kokoši). Na 60 cm visoka stojala se postavi vodoravno zbite deske (slično mizi), vrhu tega pridejo v 15 cm visoka stojala vodoravno vloženi gredi v razdalji 30 cm eden od drugega. Zbite deske pod gredi so nujno potrebne, ker se na ta način z lahkoto ohrani snaga in vsakodnevno čiščenje se opravi z neznatno uporabo časa.

K notranji opremi kurnice spadajo še gnezda. To so lahko navadni zaboji z obli-

ko koeke, s stranico 40 cm. Mesto prednje stene je samo 5 cm široki rob. Na 5 kokoši računamo eno gnezdo. Postavimo jih v vrsto eno poleg druge, po potrebi v eno ali tudi dva nadstropja. Za točno kontrolo nesnosti pa je treba zaklopna gnezda. So iste velikosti in oblike kakor navadna, le da imajo v prednji steni samodelni zaklop, ki ga kura sama sproži, ko gre v gnezdo.

Dobro presušeno novo zgradbo se temeljito pobeli, grede in gnezda pa namaže z razstopimo karbolineja. S tem ostanejo vsi ti predmeti še enkrat toliko časa uporabni. Oster duh karbolineja pa tudi ovira razvoj golazni.

Večkrat čitamo in slišimo tudi pogovor o takozvanem brskališču, to je še poseben dnevni prostor, ki ga najdemo poleg spalnega prostora v nekaterih kurnicah. Ta prostor lahko pogrčša naša kmečka kokošjereja, saj so kokoši celi dan razkropljene daleč naokoli po posestvu, pozimi pa najdejo tudi dovolj zaščitnega prostora pod skednjem, okrog kozolca itd. Majhno brskališče za najhujšo zimo pa lahko napravimo pod gredami, odnosno pod desko za blato.

Gospodinja — če nimaš za kokoši zdravega primerne hleva, takoj si pripravi vse potrebno za zgraditev kurnice, kajti sedaj je čas prav za tako delo. Pogovori se z gospodarjem, da ti vse potrebno preskrbi za gradnjo. Ali se ti ne smili uboga živalica brez strehe — pomisli, da je prav tako uboga — kakor človek če nima zvečer primerne prostora kamor bi glavo položil.

Skrb za zobno ščetko

Zobna ščetka popravi marsikak greh, ki ga zaradi nezdravih navad pri jedi zagrešimo na naših zobeh. Seveda jo zato moramo pravilno negovati. Večkrat pokvarimo tudi zelo dobro ščetko, če nepravilno ravnamo z njo. Mnogi prekuhajo novo ščetko, ker mislijo, da jo tako očistijo in uničijo vse škodljive glivice. S kuhanjem pa ščetine zgubijo prožnost in postanejo trde. Najbolje je, da namakamo novo ščetko najmanj dve uri v močno slani, mrzli vodi, ki ščetine očisti in jih naredi voljne. Tudi pred uporabo in po uporabi je ne bi smeli nikdar namočiti v vroči vodi. Kratko izpiranje z vročo vodo nikakor ne zadošča za steriliziranje, ker je za to potrebno, da predmet, ki ga hočemo sterilizirati kuhamo vsaj deset minut, pač pa s takim ravnanjem ščetko popolnoma pokvarimo.

Preden po uporabi zobno ščetko denemo sušit, moralo spraviti iz nje vso vodo, kolikor se le da. Nikar je ne spravljamo v

zaprto škatljo, ampak jo obesimo ali pa jo postavimo prosto v kozarec. Če ščetko zapremo v škatlo ali kak predal, se ne more dobro posušiti, ščetine se pokvarijo in tudi glivice se tako lažje razvijajo; posebno še, če škatljo le redkokdaj očistimo. Da ščetine dobijo spet svojo naravno trdnost, se morajo sušiti približno 24 ur. Zato bi bilo prav, da imamo dve ščetki, eno za jutranjo in eno za večerno uporabo.

S tem pripomoremo tudi uničevanju škodljivih glivic. Te glivice so iste, kot jih imamo v ustih, ki torej potrebujejo vlago, temo, hrano in toplino nad 36 stopinj C. Suhota, nižja temperatura in pomanjkanje hrane, pomenijo zanje smrt. Znanstveni poskusi so dokazali, da pri zgoraj navedenem ravnanju pogine 99 odstotkov glivic. Kar pa pride v prahu iz zraka, je tako malenkostno in neškodljivo, kot to kar vdihavamo neprestano. V petih minutah vdihamo več tega vase, kot se naleže v 24 urah na zobno ščetko. Priporočljivo je, da si nabavimo vsakega pol leta novo ščetko.

Če otrok sesa prst...

Ker majhni otroci vse denejo v usta, kar jim pride v roke, da je le po velikosti zato primerno, bo vsakdo tako previden, da bo odstranil iz njihove bližine vse kar bi mogli požreti, s čemer bi se lahko ranili, se zastrupili ali pa se okužili. Tukaj pa ima skrbnost svoje meje; kajti če otrok ne najde ničesar primernege, vtakne v usta prst. Materi nikdar ne bo uspelo, da bi otrokovi prsti bili popolnoma čisti, posebno če se plazi po tleh. Če je otrokova obleka in perilo snažno, če je čista njegova okolica in če uporablja samo takšne igračke, ki se dajo oprati (torej ne iz blaga), tedaj je že mnogo storila. Brez dvoma pride v otroški organizem skozi usta marsikaka kužna klica — gliste se na primer zelo pogostokrat tako prenašajo — vendar pa moramo pri zdravem otroku upoštevati tudi naravni odpor. Zaradi tega ne smemo s tega vidika preveč pretiravati nevarnosti sesanja prstov. Bolj pomembno pa je destvo, da si otrok s tem rani prstke in lahko pride do vnetja. Lahko se celo prsti skrivijo in ostanejo potem vedno takšni. Nikakega dvoma ni, da se v tem sesanju javlja pri otroku počutnost, prva strast, ki se vzbudi v človeku. Prav zato pa je tudi najtežje jo obvladati pri vzgoji. Navadno nič ne pomaga, tudi če otroku namažemo prste s kako grenko tvarino ali pa zvežemo roke. Trmoglavček bo potem pač sesal odejo ali kaj drugega. S strogostjo največkrat dosežemo prav nasprotno. Najboljše sredstvo je potrpežljivo in vztrajno odvracanje.

Vendar to odvajanje nikakor ni lahko. Gumijasta dudu, ki jo lahko privežemo in dobro operemo je zelo koristen pripomoček. Vendar pa je najbolje da otroka popolnoma odvadimo sesanja.

Če vleče...

»Odkar imam odprti avtomobil, nisem bil več prehlajen,« je dejal zdravnik prijatelju. »Utrdil sem se na svežem zraku in to mi je zelo dobro delo.«

»Jaz pa nisem več prehlajen, odkar sem si nabavil svoj zaprti avtomobil,« je izjavil drugi. Šele tako sem se zavaroval pred nevarnim prepihom.

Nikdar ni moči doseči soglasja o tem, če vleče, to je če čutimo neprijeten prepih, ali če ne vleče, to se pravi, da je vetrič prijeten. Že izraz »vleče« ni zgolj stvarna ugotovitev premikanja zraka, ampak pomeni že neko tožbo, in svarilo.

Nikjer ni mogoče tako jasno spoznati razlike v ustroju organizma posameznih ljudi, kot prav v tem. Rimski cesar Avgust je bil znamenit tudi po svoji občutljivosti za prepih. Če je bil utrujen ni prenesel nobenega prepaha in niti najmanjše sapice. Celo v svoji cesarski palači ni bil nikdar brez po-

krivala. Nemški pesnik Goethe je bil v mladosti zelo podvržen prehladu. Skušal se je ugotoviti s pretiranimi metodami. A prav takrat je bil še bolj bolan. Nek zdravnik, po imenu Kodowski pa se je namenoma izpostavljaval nevarnosti, da bi se prehladil. Kopal se je v ledenomrzli vodi in je potem sedel dalj časa na prepihu brez obleke, tudi ko je temperatura bila pod ničlo. Kljub temu pa se nikdar ni prehladil. Ko je bil star čez 60 let, je te poskuse ponovil in tudi tedaj mu niso škodovali.

Nekdo sede k oknu, kjer vleče. Takoj začne kihati ali pa ga začne boleti v grlu. Drugi pa tega nikakor ne more razumeti: zanj ni nič prijetnejšega, kot če sedi v vlaku ob odprtem oknu, kjer prav pošteno vleče. Oba imata prav. Ljudje se tako zelo razlikujejo med seboj in prav ta različnost narave je odločilna. Toda tudi posamezni človek je danes drugačen kot jutri. Danes je svež, dobro prespan in niti ne čuti prepaha. Jutri pa je izčrpan, utrujen, premražen in ves drgeta na prepihu; naslednji dan je že bolan.

Najbolj nevaren pa je neopazen napad. Hud mraz in močan veter navadno nista nikdar tako nevarna, kot skoraj neopazen prepih ob slabo zaprtem oknu ali na kamentem tlaku. Neki zdravnik je napravil zanimiv poskus. Izpostavil je človeka rahlemu prepihu, ki ga niti ni bilo čutiti (hitrost 0.18—1.45 cm na sekundo). Vetrič, ki komaj pregiblje liste na drevju ima hitrost 2 m na sekundo, torej 200 krat več. — Čez nekaj časa je tega človeka začelo mrziti. Iz tega lahko spoznamo, da lahko deluje na nas prepih, tudi če ga ne čutimo.

Na dva načina se je mogoče braniti pred nevarnostjo prepaha: z utrjevanjem in s previdnostjo. Zadostno spanje, zmernost v jedi, utrjevanje na svežem zraku, plavanje zelo omejujejo nagnjenje h prehladu in tudi občutljivost zaradi prepaha.

Za tiste, ki so občutljivi za prepih, je priporočljiva predvsem previdnost. V vlaku je prevroče in nekdo odpre okno. Od potnikov eden dobi naslednji dan nahod, drugi kašelj, tretjega muči revmatizem, četrti pa je ostal zdrav in nikakor ne more razumeti, kako da so drugi tako občutljivi. Morda je sedel prav v kotu, kjer ni bilo prepaha. Zadeva se da vsaj v toliko urediti, da naj tisti, ki jim prepih ne škoduje in hočejo imeti odprta okna, sedajo na prepih in prepustijo manj izpostavljene količke občutljivejšim.

Občutljivi ljudje naj se zavarujejo tudi s primerno obleko. Če pa so kdaj zaradi prepaha sitni, jim ne smemo zameriti, ker pač imajo slabe izkušnje v tem oziru. Čisto razumljivo je, da se jim zdijo bolj primerno, da godrnjajo in zabavljajo nad »brezobzirnostjo drugih, kot pa da bi morali ležati teden dni v postelji zaradi prehlada. Tudi tukaj velja isto, kot v drugih primerih skupnega življenja: bodimo obzirni do drugih.